

Новак Р. Миљанић

ДР МИЛОШ ПАНТИЋ У ЛОГОРУ БАРАТОВО

Послије споразума и стварања владе Цветковић Мачек један од првих заједничких подухвата био је законска Уредба о измјенама Закона о заштити државе од 15. децембра 1939. Том уредбом предвиђено је оснивање концентрационих логора по узору на фашистичку Немачку. Убрзо се приступило и њиховом оснивању: Билећа, Керестинац, Ивањица, Смедеревска Паланка, Баратово код Сребренице.

Баратовски логор налазио се крај колског пута Сребреница — Братунац и његовог крака за Власеницу, поред саме раскрснице. Сачињавало га је неколико нових барака од дрвене грађе, а ове су ограђене бодљикавом жицом. Поред логора текла је рјечица од правца Власенице а друга од правца Сребренице и састајале су се крај самог логора. Својим положајем је логор био изложен погледу свих пролазника и путника било којим превозним средством описаним путевима. Можда је то учињено с циљем застрашивања народа, а стварно је послужило популарисању комуниста који су ту смјештени. У народу се добро знало зашто режим прогони комунисте и за какву се политику они залажу, а логор је подстицао на разговор и размишљање. Разумије се, било је и гласних размишљања у стилу: „Ја бих њих побрио да се питам па да не буне народ“, али и потајних или отворених испољавања симпатија према логорашима. Укратко, логор је својим постојањем више наносио штете угледу владајућег режима него самој Комунистичкој партији Југославије и Савезу комунистичке омладине Југославије.

По броју и пространству барака логор Баратово могао је да прими око четири стотине логораша, а по стварно приспјелима био је предвиђен за „грешнике“ са територије војних округа у Призрену, Пљевљима и Београду. Обезбијеђење су чинили ислужени пензионисани жандармеријски подофицири, који су реактивирани, ништа млађи мајор и млади поручник, а касније је приспио и резервни наредник лекар Милош Пантић. Међу припадницима обезбијеђења било је и незадовољника са ре-

жимом и поштовалаца чувеног комунисте из Чачка др Драгише Мишовића. Један поднаредник, за вријеме мога спровођења до Сребренице, говорио ми је са пуно поштовања о личности Мишовића, о његовом човјечном понашању према сиротињи приликом лијечења, које је вршио бесплатно, па давао и новац за куповину лијекова понекад, а завршио је ријечима:

— Кад бих знао ко је тај што га је убио, ја бих му пре-судно метком у главу.

— Морао би их доста побити и срушити овај режим — одговорно сам му и на томе се завршио наш разговор.

Са територије Призренског војног округа били смо Војни Рамовић, данас официр ЈНА у пензији, и писац овога сјећања. Међу нама је био и грађевински техничар Милош Катић, родом од Невесиња, из Зовиног дола, а запослен прије слања у „радну јединицу“ (званични назив за логор) у Зеници, у челичаниним погонима. Он је био секретар једне партијске ћелије тамо, како сам дознао после рата, а што је он тајио у оно вријеме из разлога конспирације. Из Пљеваља је био правник Ахмо Бајровић, данас генерал-мајор у пензији, и кројач Риза Катана, данас пензионер у Пљевљима. Били су још ванпартијци, искључени из КПЈ због грешака, Ђатовић из Рожаја, погинуо у НОР-у као партизан, и др Војни Куртовић из Пријепоља, правник, који је 1941. био партизан, али се срзао на ниво издајника половином 1942., кад је дошло до повлачења партизана из Санцака, јер се ставио у службу Павла Бурџинића као пропагатор његове политике. Поред ових, била је група сељака из околине Берана (Иванграда), који су се држали изоловано. Био је из Берана и Светозар Поповић, стари комуниста, а имао је трговачку академију. Међу логорашима била су браћа из Београда. Укупно нас је било око четрдесет, дакле десети дио предвиђеног капацитета. Наших чувара било је отприлике око тридесет.

Пантић је, дан-два по доласку, извршио тзв. систематски преглед свих логораша у својој амбуланти, у којој је и становао. Примао нас је појединачно и разговарао са сваким о личним приликама, занимању и осталом, па је тако са нама стекао лично познанство и оставио утисак „наш је, овај доктор“. Иза тога смо измишљали обољење и одлазили код њега на разговор по свом нахођењу. Тако смо се ближе упознали и сазнали политички профил једни других, а од њега смо сазнали и о разлозима искључења Куртовића као кукавице пред полицијом и Ђатовића као секташа — петковићевца. Он је у разговору ставио до знања да је овамо доспио као и ми, дакле као „политички грешник“ према схватању владајућег режима, а као лекар добио је неке привилегије од команданта мајора: посебну просторију за спавање, право на опасач, право шетње без пратње до два-три километра. Да би се успоставила веза са мјештанима, мене је огласио за болесника коме је неопходно пијење воде са извора Црни

Губер, више Сребренице. Ради тога сам ишао сваких два-три дана у варошицу и успоставио везу са једним обућаром у њој, али сам заборавио његово име и презиме. Носио сам му и неке летке, које је Милош Пантић добио преко своје супруге др Јулке рођ. Мештеровић. Носио сам и његова лична писма ради стављања у сандуче поштанско, пошто је наша пошта подвргавана посебној цензури, па и уништавана, ако се учинило што сумњиво („шифровано“) у садржају. Да би се ослободио свога пратноца, остарелог жандарма, морао сам да га корумпирам паклом цигарета, по Пантићевом савјету и трошку, пошто је он примао плату. Други је начин био моје брзо, момачко пјешачење, које је љутило пратноца, али га и наводило на одлуку: Ђаво нек те носи, али побегнеш ли, можеш да платиш главом кад те ухвати-мо. Тако слободан, могао сам да обавим наведене послове и да одем до љековите воде. Хивзија Ђатовић, искусан револуционар, измислио је шугу или слично, па је стрпан у Среску болницу у Сребреници и тамо ухватио везу са кћерком локалног љекара. Он је настојао да се својим залагањем овдје рехабилитује и стекао је добро мишљење код нас, поготову кад је у дискусијама осуђивао Петка Милетића и његова настојања.

По Пантићевом савјету, организовано је руководство од три члана за организовање политичког рада међу логорашима. У руководству је био Катић и још двојица. Наметао се Куртовић, али нам је свима сметало његово „високоучено“ држање, истицање супериорности и личних заслуга за партију, кад смо знали да је њен издајник.

Пантићу је донијела добар фото-апарат његова другарица Јулка, па је Милош Катић, уз моју помоћ, потајно направно снимак логора са једне узвишице, који сам успио да сачувам током рата. Начинио је и неколико снимака појединаца, по њиховој жељи, или група, јер је требало „испуцати“ фото-филм ради обраде.

Пантић је дјеловао на нас својим савјетима и изношењем мишљења о актуелним политичким збивањима. А која су и каква била, довољно је дати податак да смо се налазили у овом логору од почетка фебруара до почетка априла 1941. Логор је распуштен одлуком владе генерала Симиновића, па смо пошли у своје крајеве. Пантић је погинуо као партизански љекар крајем 1941, као што је записала Јулка Мештеровић у **Л е к а р е в о м д н е в н и к у**, штампаном уназад петнаестак година.

Сматрам да су непознате ове појединости о логорском животу и раду др М. Пантића, истакнутог партијског радника до погибје, па их биљежим.